

A KIS ÚT

Soha sem tudtam megérteni a megbocsátás kötelességét. Egyenesen erkölcsstelenséget érzek a mélyén: a megbocsátás bűn az igazságosság ellen. Adjuk meg kinek-kinek, ami jár neki! Isten sem bocsát meg a sátánnak és a kárhozottaknak...

A kérdező nem egészen érti, hogy mi a megbocsátás. Nem tehet róla, mert a fogalomzavarért korunk elmosódó erkölcsi gondolatvilága felelős. Sokan nem értik a szeretet lényegét sem. Édes érzésnek, dédelgető pártfogásnak képzelik, és tele vannak kétséggel annak láttán, hogy a mennyei Atya mennyire nem kíméli szeretetét gyermekeit, küzdelembe állítva őket, sokszor kilátástalannak tűnő harcba a szenvedéssel és a természetnek — a fizikai világnak és a saját benső természetüknek — félelmetes, lázadó erőivel. Pedig „a szeretet erős, mint a halál” (Én. 8, 6). És jaj a szülőnek, ha nem erős szeretetben neveli gyermekeit — helytállásra, egész emberré.

A megbocsátást ugyanígy ki kell mosnunk abból a cukrosvízből, amivel egy felszínesen gondolkodó kor átítatta. Meg kell továbbá különböztetnünk nemcsak más, alacsonyabbfokú erkölcsi értékektől, hanem még inkább azoktól az emberi fogyatkozásoktól, amelyekkel a szokványos gondolkodás összetévesztheti. A megbocsátás nem az operai „Bibliás ember” határtalan béketűrése, amely a menyországot kívánja megszerezni az igaztalan háborúságok elszenvedése árán. Nem is a fáradt lélek gyöngesége, amely tehetetlenül szemet huny a sértéseken, és a szükségből erényt csinálva imát rebeg ellenségeire, mint-hogy az átokszó úgyis kárba veszne rajtuk. A megbocsátás az erősek erénye. Le kell azonban szállítanunk az önközpontiség magas polcáról, amelyre a sztoikus gőg állítja. A megbocsátás nem a „felsőbbrendű ember” fölénye, amelyhez — *Ady*-val szólva — „nem ér föl már szitkozódás, piszok”, mert méltóságán alulnak érzi, hogy erejét éreztesse az ellene fenekező emberi félmajmokkal. Nem is az erkölcsi vastagbőrűek érzéketlensége, amelyről lepattannak az igazságtalanság nyilai. A megbocsátás a szeretettel rokon.

A megbocsátás helye abban az erkölcsi erőterben van, amely két pólus között feszül: a háladatosság erénye

és a megtorlás erénye között. Ez a két utóbbi az igazságosság édes gyermeke. Mert — bármily szokatlanul hangzik — a megtorlás is erény, azaz erkölcsi érték; *Aquinói Szent Tamás* értekezik is róla nagy Summájának erkölcsstani részében (II. II. 108). Tudatos jótévőinknek hála, rosszindulatú kártevőinknek megtorlás jár, persze csak erkölcsi lehetőségeink határán belül. Sem hála címén, sem megtorlás címén nem szabad vétenünk egyéb kötelességeink ellen. Erkölcsstelen protekcionizmussal sértené meg a szociális igazságosságot, aki háladatosságból állásokba juttatná jótévőit (vagy hozzátartozóikat) — méltatlanságuk ellenére és a társadalom kárára. Ugyanígy bűnt követne el, aki a rosszat rosszal, a gyűlölködést gyűlölettel viszonzná, vagy aki a helyénvaló megtorlás címén átkozná, meglopná, rágalmazná, testében, lelkében, családi életében mérgezné azt, aki vétett ellene. Emberi jogaiban tehát nem károsíthatja, mert erre nincs hatalma; de igenis megvonhatja tőle a személyes előzékenység, az átlagonfelüli jóindulat és udvariasság minden megnyilatkozását. Olykor köteles is így tenni, különben azt fejezné ki magatartásával, hogy jó és rossz között voltaképpen nincs különbség. Pedig befontos nyomatókozunk ezt a különbséget! Nemcsak gyermekeink nevelése követeli, hiszen jutalom és büntetés kettősségének élményei nélkül sohasem jutnak el az erkölcsi ítéletalkotás nagykorúságára. Egész műveltségünknek szüksége van rá különösen manapság, amikor az egzisztencializmus erkölcs szemlélete elmosná a különbséget „az Ördög és a Jóisten” között (*Sartre*), rámutatva, hogy idő múltával mennyire rossznak bizonyul, amit jónak képeltünk, és mennyi jó származhat abból, amit lelkiismeretünk bűnnek ítélt. Tárgyilag, a hatások beláthatatlan összefüggésében valóban nem tudhatjuk, hogy igazán „jó” lesz-e a jó, és igazán rosszat szül-e a rossz, például egy házasságkötés vagy egy bűnös viszony megsza-

kítása, egy hadüzenet vagy egy békekötés. Abból viszont mégsem engedhetünk, hogy alányilag lényeges különbség van a jóhiszeműség és a rosszindulat között. És ez a különbség az, csakis ez, aminek alapján Isten ítél. Az egyéni hála és az egyéni megtorlás szintén csak erre vonatkozzék!

Isten maga is megtorol, és Megváltónkban ítélő bíránkat is várjuk. A megbocsátás mindezzel nem áll ellentétben, sőt egy további darabkája Isten végtelen gazdagságának. Utánoznunk kell, hogy olyan tökéletesek legyünk, mint mennyei Atyánk (Máté 5, 48). Ő egyrészt „megfizet kinek-kinek tettei szerint” (Róm. 2, 6), másrészt viszont szeretettel várja megtérő gyermekeit (Luk. 15, 7). De csak a megtérőket. Töredelmes bánat nélkül nincs bocsánat se ezen a világon, se a jövődben.

Ha a megbánó szeretet lép a rosszindulat helyébe a vétkes akaratában, akkor a sértetben is megbocsátásnak kell felváltania a megtorló szándékot. Mihelyt az örökséget elherdáló tékozló fiú megtörtén odaborul atyja keblére, már nem hányják fel neki, hogy mi jár és mi nem jár az örökösödési jog pontozatai szerint. Nem mintha a múlt meg nem történtté válnék, vagy mintha a megtéréssel megszűnnék a bűnös minden tartozása. Sértő és sértett szembenállását azonban kölcsönös jóindulat váltja fel, s a megtorló bűn-

hódés vezeklő elégtételadásnak ad helyet. Úgy kell megbocsátanunk az ellenünk vétkezőknek, ahogy Isten is megbocsát, vagyis megbánás esetén. És Istenhez hasonlóan be kell érünk annál kevesebb elégtétellel, minél őszintébb bánkódással fordul felénk egykori ellenségünk. Sőt jóindulatunknak már elő kell segítenie a megbánást, és készen kell állnia a megbékelésre. Isten öröktől fogva készen áll rá, és kegyelmével ott jár bűnös lelkünk körül. Épp ő serkenti igaz bánatra. A megtorlás ekképpen nem oltja ki a szeretetet, hanem jól megfér vele, hiszen igazságérzetből és felelősségből táplálkozik, nem gyűlölködésből. Rosszakarónk az ellenünk elkövetett bűne közben is örök-rendeltetésű személy marad, hivatva arra, hogy majd velünk együtt osztozzék a Szentháromság boldogító ismeretében és szeretetében.

Megtorlás és szeretet összekapcsolása a keresztény életművészet nagy teljesítménye: „Ha ellenséged éhezik, adj neki enni; ha szomjazik, adj neki inni; mert ha így teszel, égő paraszat raksz fejére” (Péld. 25, 21–22), vagyis így gyűjthető meg benne a rosszat felemészítő önvád tüzét. És így leszünk méltó fiai Atyánknak, „aki fölkelte napját jókra és gonoszokra, esőt ad igazaknak és hamisaknak” (Máté 5, 45).

Medvigy Mihály

NAPLÓ

PÁRBESZÉD AZ ÓKATOLIKUSOKKAL. A világsajtó vallási érdekeltségű lapjai a múlt év vége felé szétröppentették a hírt, hogy katolikus és ókatolikus szakemberekből bizottság alakult, és hivatalos „párbeszéd” kezdődik a két egyház között. A bizottság december közepén valóban megkezdte munkáját a hollandiai Utrechtben. Párbeszédük arra kíván fényt deríteni, hogy indokolják-e a két egyház nézeteltérései a közöttük tátongó szakadékok. A magyar katolikus olvasó méltán sejtí, hogy örvendetes hírről van szó. Kevesen tudják azonban, hogy egyáltalán mekkora az ókatolikus egyház, és hogy mily történelmi előzmények készítették elő a legutóbbi fejleményeket. Mindez a múlt némi feltárását kívánja.

A mai Hollandia a történelmi „Németalföld” északi része. A középkor végén a burgundi hercegek birtoka volt. A francia és a német műveltség érintkező pontján, a Rajna és a Schelde fontos kikötőinél elterülő, gazdag és szellemi vezetőszererepre hívatott ország házasság révén szállt a spanyol *Habsburgokra*. Luther mozgalma hamar gyökeret vert, elsősorban a reformátor szerzetestársainak, a hollandi ágostonrendieknek közvetítésével, utóbb azonban helyt adott a reformáció kálvini változatának. A Németalföld ura ekkor már II. Fülöp spanyol király volt, aki saját szavai szerint maga hordta volna a